

خولیای زمان.. ع بدولمو تلیب ع بدو

هـ مووان دـ یانگوت: دواى دـت بکـو، وامکرد، شکا... (ئـگاتا کریستی)

بـگومان ئـو سـتـیـى خانمـ نوسـرى ئینگلیزى (ئـگاتا کریستی- Agatha Christie) لـ تـگـگـیـشتنـکـى مـژوویـو هـقوـاو و دـی (هـمووان) اـدـگـرت، بـام دـى خودى (کریستی) دـشکـنـ... ئـگـرچـى لـبتـدا ئـو شارـزایـى مـژوویـى (گشتیـى) بـر و شکانى دـ نیـى، بـام بـهـى گـگـانگارى زـمـنى بـر و شکانى مانامان دـکاتـو! بـمـجـر ئـو قسـیـى (ئـگاتا کریستی) وـك شکانى مانا، شکانى یـکـیـى هـا مـنى مانایـى کی دیاریکراو، کـ لـ شارـزایـى کی زـمـنى ژیا نکردنـو بـر و زـمـنى دـربـیـنى تایبـت و جیاوازمان دـکاتـو، بـام نـک بـو شوـیـى کـ شکانى مانا لـ پـرچـکردارى ئاگایـى هـاتبـتـ ئاراو، بـکـ شکانى مانا بـو شوـیـى کـ کردـى ئاگایـى بونیادی دـنـت!

لـر و زمان لـ (بابـت) و بـ (کردـى) دـگـگـت، لـ هاوگونجانـى مـژوویـو بـ جیاوازی و تایبـتمـندى، لـ بیروـای گشتیـى و بـ بیروـای کـسى، لـ زـمـنـکـى مـژوویـى دیاریکراو و بـ ساتـو وختـکـى گـاو و دواخراو... دـمـو بـم ئـو جـر لـ شکانى مانا کارـکـى کـسى و ئیبداعیـى... واتـ ئـو کاتـى کـ مانا باوـکان دـشکـن، ئـو کاتـى کـ یـکـ هاوگونجاوـکانى تـگـگـیـشتن لـ ژیا نکردنى هاوبـش کادـبـنـو... ئـو کاتـی، کـ تعبیرکردن لـ مانایـى کی دیاریکراوى مـژوویـى دـکـو و تـ لـژییـو، ئـو کاتـی، کـ مانا جیاوازانـکان ساتـو وختـى ژیا نکردنى تایبـت دـنـن...

بـمـجـر دـ شکانـدن، شکانـدنـى مانایـى و تعبیر لـ (کردـى تایبـتى زمان) دـکات، ساتـو وختـى هـاتـنـدى کردـى زمان، ساتـو وختـکـى و... وکانى بیرکردنـو و سیستمى باوى زمان بـر و جیاوازی دـگـگـت، ئـو کاتـى کـ تـوانیـنـمان بـ تـگـگـیـشتنـى باو دـگـگـت، دـکـوینـ نـوان (پـرچـکردار) یـ ئاگایـى بابـتیانـى شارـزایـى (ئیمانـیل کانت) و! بـام گـگـانگارى و داهـنـان و جیاوازی دـلالـت لـو ساتـو وختـ دـکات، کـ (کردـى) ئاگایـى (ولیـم دـلتا) و (زمانـوانى نو) دایانـشتـو...

لـ پـرچـکردارى ئاگایـى (بـدواى دـ کـوتـن...) وک شارـزایـى و

ئۆزۈمۈنكىردىن ئۆزىنى خەي دەنۈن. لى كىردى ئاگايدا (دەشكان...) كىردى يەككى ساتىۋەختى تاكى كەسىپ... كەي ئۆزى كار و كىردى مەرىفەت، لىلايەك تەگگەشتىن ۋەك سەسا و ياسايدىكى دامەزراۋ بىيان دەكەت و لىلايەككى دىكە ماناى گەۋۋاۋ ۋەك بىر كىردىۋەككى دىكەي جىاۋاز و دۋاخراۋ دەنۈن! لىرەۋەك زىمان ۋەك كىردى و زىمان ۋەك كار، دۋو دامەزراۋەي جىاۋازى بىر كىردىۋەك بىرەۋەك بىيان دەبات، دۋو دىنباينى جىاۋاز... يەككىمىيان شارەزايى ۋەك ئۆزۈمۈنكى مەژۋىي ۋەك سەف دەكەتەۋەك، دۋوۋەككىمىيان شارەزايى بەردەۋام ۋەك كىردى ساتىۋەختى نەمايانكىردى ئۆستەي ئۆزىان بەرجەستە دەكەت.

دۋاجار (شارەزايى) ئۆزى چەكە ساتىدەك، كە مەرفە تەيدا دەژى! شارەزايى بىرەتتە لى كىردى ئاگايدى، نەك ئاگايدى كار. بەۋ مانا يەش شارەزايى كىردى يەككى ئۆتەلەيىدەك، نەك بابەتە ئۆتەلەيىدەك. كەۋاتەك كەتەك بە (بەدۋاى دەي ھەموۋان) دەكەۋەك، شارەزايى دەبەتەك بابەتە ئاگايدى. بەۋام (دەشكان...) بىرەتتە لى كىردى ئاگايدى! يەككىمىيان كارى مەژۋىي ئۆزىان بىر دەخاتەۋەك، دۋوۋەككىمىيان بەردەۋام كىردى ئۆستەي ئۆزىان دادەنەتەۋەك. دەتۈۋەككىمىيان دەركەكەين، بەۋام دۋوۋەككىمىيان دەكەۋەتەك دەۋەككىمىيان دەركەكەين، يەككىمىيان بىر كىردىۋەككى نەگەك دەسەپەنەك و دۋوۋەككىمىيان گەۋۋاۋ...

كەنتەۋەك كىردى / زەگارى

لەنەۋان بىر كىردىۋەك گەۋۋاۋ نەگەك، بەردەۋامى و ساتىۋەخت، كار و كىردى... زىمان بەشەۋەككى ئاسەيى ھەناسە دەداتەك ۋەك چەن لى پەيۋەندى نەۋان سايەكەلەيىدەك ۋە ئۆتەلەيىدەك، سەسا و پراكتىك، فەكەر و جەستەك، قەتەر و كىردەك... دەنگەنەۋەككى ھەۋەستە نەۋەككى خەي دەۋەكەتەۋەك، چۈۋەككى زىمان ھەمىشە زەتەر لى زەنەنەك و زەتەر لى ئامرازەككى پەيۋەندەك بۈۋەك، زىمان ھەمىشە بۈۋەككى جىاۋازى خەباتەك كە تەيدا ھەم چەكەكەنى دەسەۋەك دەۋەكەك، ھەم پەكەتەك كەمەۋەككى تەيەكەن چەسپاۋەك، بەۋ مانا يەش زىمان لىلايەك ۋەك كەنتەۋەك كىردى بەكاردەك ھەنەكەت و لىلايەككى دىكە ۋەك ھەشيارى ۋەكەنەي دەتۈۋەك زەگاربۈۋەك بەت لەم زەۋەكەنەك.

ھەۋەكەتەك ئۆمەك زەنەستى زىمان جەخت لىۋەك دەكەتەۋەك، كە زىمان بەلەيەن نەيەك، بەكەك لىنەۋەك خەيدا ھەۋەكەك كەمەۋەككى زەنەي تەگگەشتەن جىاۋازەك، ھەۋەكەك سەستەككى ئايدەلەيىدەك، كە پەيۋەندەكەنى دەسەۋەك لىنەۋەك كەمەۋەك گەدەك دەچەسەنەك. (نەۋەكەنەكەك) دەۋەككى دامەزراۋەك گەۋەكەك، چە سەسەك، مەيدەيەك، يان ئابۋەريەك، بە دەۋەكەك تەۋەكەنەك گەشتەكەنەك پەشت بە گۈتەر دەبەستەن و ئارەستەكەندى تاكەكەنەك بەۋەك پەكەك تەيەكەك دەبەك. بە نەۋەك، شەۋەزى گەۋەكەنەك

ياساكان يان هـوااكان تـنها هـبزاردنى زمانـوانى نيـ، بـاكان
 پرـسـيـكان بـا نـقـست بـا بـرهـمـهـنـانى واقعـكى ديارىكراو، كـ
 خـمـت بـا بـرژـوـندى هـندك هـز دـكات. نـرمان فـركليف پـيوايـ
 وشـكانى گوتار تـنيا قـسـكـردن يان نووسراو نيـ، بـاكان سيـستـمـكى
 ئاـزـكان پـيوـنـديـ كـمـمـاـيـتى و ئابوورىيـكان بـرهـم
 دـهـنـتـو. لـاكان شىكردنـوى دـقـا جـراوجـرـكانـو ئاشكرائى
 دـكات، كـا چـن زمان بـاكاردهـنـرت بـا سـپاندى شـرعـيت بـا سـر
 هـندك پراكتىكدا، لـا هـمان كاتدا هـندكى دىكـ پـراوـز دـخاتـ
 بـا نمونـ: لـا گوتارى سياسيدا، زاراو بـا ئاراستـكـردنى اى گشتى
 بـاكاردهـنـرت، كـا وشـا وىكـ (چاكسازى) لـا بـرى (خـپارـزى) و
 (سـقامـگىرى) لـا بـرى (كـكـردنـو) ... بـاكاردهـنـرت، ئـوـش گـاـكـ
 دـگـمـت ... لـا وـو نـرمان فـركليف گرنگى بـا كاريگـرى گـاـنـكارىيـ
 كـمـمـاـيـتى و تـكـنـلـژىيـكان لـا سـر زمان دـدات، چوونكـا ميدىاي
 نوـ و پـيوـنـدى دىجىتـاى دـبـنـا گـاـنـكى نوـ بـا
 بـرهـمـهـنـانى دـسـمـات ... لـا سـردـمى دىجىتـايدا گوتار لـا نوخبـ
 نـريتـيـكاندا بـا سنووردارى نـماوـتـو، بـاكان بووتـا بوارـكى
 گـشـسـندوو كـا گـاـنـوـى جياواز كـبـكـى تـدا دـكات ... بـا زـتر
 شارـزايى بـوانـ: نـرمان فـركليف- كـتبى (اللغة والسلطة)
 وـرگـاـنى لـا ئىنگلىزىيـو بـا زمانى عـرـبى (محـمـد عـنانى- 2016-
 قاهىر).

لـاـرـدا پرسىارى بنچىنـى ئـوـيـ: ئاىا دـتوانىن خـمان لـا
 هـژمونى زمانـوانى زگار بـكـىن، يان زمان هـمىشـ بـا ئاشتى لـا
 دـستى دـسـمـاتدا دـمـنـتـو؟! وـاـمـكان ئـوـيـ، كـا زمان بوونـكى
 تـبـكارانـى نيـ، بـاكان فـزايـكى گـاـو، كـا دـتوانـرت بـا پـى
 ئـو ئاگايى-هـشيارىيـ خـنـيـ گـاـوـى كـا هـيگرتوو، دووبارـ
 دابـژـرـتـو. بـاـمـجـرـا تواناي شىكردنـوى گوتار دـبـتـا جـرـكـ لـا
 (تـگـىشتن) لـا وىكـ نـك تـنها بـا تـگـىشتن لـا شارـزايى
 ئـزمونـكـردنى ژيان، يان جىهانى دـوروبـرمان، بـاكان بـشدارىكـردنـ
 لـا ساتـوختى ئاگايى ژيان و ئـو شارـزايىـش گرنگى خـى لـا
 گـاـنـكارىيدا دـبىنـتـو.

بازنـى لـژىكى/ بازنـى تـگـىشتن

(ئاسمان ساما) بازنـى تـگـىشتن لـا و وـنـيـ، بـا استىيـكى دىارى
 كراو دـمانبات، چوونكـا وـنـى دـخـكى تايبـتى كـش و هـوايـ ...
 لـاـيـكى دىكـ ئاسـي و فرـ هـنـد ... بـا بـچوونى (قيتگنشتاين)
 بازنـى تـگـىشتنى (زمانـوانى) پـيوـنـدى وـنـيـكى شىمانـي
 زمان، بـا نىگارـكـشراوـكانى جىهانـو ... بـا دىوـكـى دىكـ ئـو

تښکښتنه په يو نديي کې د رڼې او ناولو کې هڅې... په پام ټنگېشتمې بازني (لږژيکي) زمانه بې شلويک بې دادوټټ، ک د زکانه د کونډه د رڼې وې زمان و د رڼې نېگار ک شراو کاني جيهان و د رڼې شيمانه يي و...

بازني ټنگېشتمې وښي ک شراو (ناسمان ساما) پانتايي کې د رڼې او ناولو کې برفروان و شياو و جياوازي هڅې، ل بازني لږژيکيدا کورت ناکرته و، چوونکې (بازني ټنگېشتمې) ل لږژيکيدا بس نيي، ټنگېرچي پويست! بازني ټنگېشتمې لږژيکي زنجير يي، بې نمونې، ټنگېشتمې ل ژماره يک و بې پنج، ټنگېر ژماره س و بې، ټنگېشتمې ل ژماره پنج ل ژماره س د وسته... کواته ټنگېرچي ژماره س پويست په پام بې ټنگېشتمې ل ژماره پنج بس نيي!! کواته پرسي ټنگېشتمې لږژيکي زنجير يي، يکېم د ماندا ته د ستې دوو م و دوو م سپي م... په پام ټنگېشتمې ل زماندا ناس يي... ل بازني ټنگېشتمې زنجيري لږژيکي، ناش لږژيکي ته پټټنن، چوونکې ل و حات ته دا خودي لږژيکي بې مانا د کونډه و! په پام بازني ټنگېشتمې ناس يي، برتني ل د رکړدنې عقي ټويديک... ټو شلويکې ل د رکړدن لای ښکته شين په شتمې بيرکې ياريي زمانه وانپي کاني ل د کونډه و، وک ټو وې زمان ياريي کې کراو بې لږکې جيهان کې فر هه نددا...

ښکته شين و ميرل پنتي

(مريس مړل- پنتي) و (لږژيکي جلف يهان ښکته شين) ل گرنګرين فېل سو فاني سده ي بستم د ژمردرښ، هرچې نډه شلويکې گشتي په چوانې يکترن، په پام لکچوونکې زريان ل نه وانياندا هڅې، چوونکې هر دوو کيان وښي کاتري عقي و د روون ته د پټټنن! قسې کړدن ل سړ وښي کارترياني عقي و د روون، قسې کړدن ل حاک، ک ل جسته و جسته زماندا شراو ته و، د رڼه نجام کاني ټو کارش يک شتمې جسته و د روون، ل فېرم کې هاوېشي زياندا.

مړل- پنتي کار ل سړ چې مکې ټزموون دکات، ل کاتېکدا ښکته شين سرنجی ل سړ ښفاري زمانه واني ته کات و، ک بيرکې بې ناولبانگې کې لباري ياريي زمانپي کاني ل سړ دام زران دوو! بې شلويکې حېکړدنې ښکته شين بې زمان زياتر ل هېما و په کها ته يک لږ خدې گرت، په پام چې مکې ټزموونې ميرل پنتي ټنيا ل لږکې نېشته جوونو و بې ردسته- بې ميرل پنتي ټزموون واته جسته، جسته واته جيهان- زيان، جيهان وک چېن ټزموونې دکېن و کارل کې لږکې دا دکېن... ل کتبي (المرئي والامرئي)

فیند مین- استی وک ئووی هئی و استی وک ئووی د رد ک ویت ی (ئیمان یل کانت) یش و ستاو.

لرد و (پیر بر دی) بیرکردن ووی قیتکنشتاین ل بار ی تگ یشتن ل بند مای زمان، ل تیگ یشتن ل فتار ک م ای تی کان تیریز د کات و، و مانا ی ش وک چن زمان ب ب وای قیتکنشتاین د خ کی د روونی و ع قی نی، ک واقع ونا بکات و، ب ب ک د خ کی ک م ای تی هئی. بر دی یش پیوای پراکتیز ک م ای تی کان د ر ئ نجامی پر س ی د روونی و ع قی نین، ب ب ک ه می ش فتار ک م ای تی کان ل گای ش وازی ب کار ه نانو و پشت است د کر ن و.

ک وات ئ و و ن د روونی و ع قی یی د توان ت وک پی و ر ک خرم تی د خ ک م ای تی کان بکات، شت کی ب مانا ی! وک د زانین پیوان کردنی یاسا کانی ش ل س ر بند مای ک د نگی دام زرا و. ب ی قیتکنشتاین د ت: است و ه و ئ و ی ک مر ف د ی ت؛ مر ف کان ل س ر ئ و زمان ی ک ب کارید ه ن ک د ک و ن. ئ و ش ک د نگی ب چوون کان نی، ب کو ک د نگی ل ف ر م کی زیاندا. (مجله حکمة: بور دیو قارئاً فتغنشتاین- د. حسن احجیح، مترجم و اکادیمی مغربی- 20/11/2016 - ئینت ر ن ت).

ه ب ت ی ک ل داه نرا و کانی بر دی چ مکی (هاپیتوس)، وک خود کی ب ر ج س ت کرا و، ک ل ج س ت پ کها تو و، ئ گ ر چی ل گریمان د روونی کانی ش پ کها تو و، ب م ل ک ی ئ و شت د روونیان ی ک د ک و ن د ر و ی م ب س ت و نا ئ گای و ع قی پی تی و! ب و مانا ی ش د روونی ل بیر کرا و ب ش ک ل ه ش یاری هاپیت س، هاپیت س ئا گای- ه ش یاری کی نائیرادی و ت ع بیر ل ج ر ک ئا زادی نا ئا گای یان نیمچ ه ش یاری د کات، ل و ش و (مر ف کان) ب ه ی ل بیر چوون و یان پیانوای بند مای ت وانی کان یان ب ک م گ س رووشتی د ک و ت و. ل ر و بر دی د ت: ب یاری با و کردن ناتوان ت س ر ک و تو و ب ت، م گ ر ب یاری ل بیر کردنی ل گ دا ن ب ت... ب وان: (ه. س. پ).

ب م دوا جار بر دی ئ و چ مکی ه و شاند و، ئ و چ مکی ک است و خ پشت ب کردار د روونی کان د ب ستن، ئ و کرداران ی ک ل ن و س ری (تا ک کان) دا وود د ن و ب ر و ئا مانج ع قیانی کان د کر ن و ل لاین بوون د روونی کان وک ساکان، یان سوودم ندیی و ک ن ت د ک ر ن، ب و مانا ی چ مکی هاپیت س و ر چ ر خان ل کرد و ی م ب س تدار و ب یاسا و ستاندارد ک م ای تی ل بیر کرا و کان، داننان ب و ی ک فتار کان وک و ش کان نازانن چی د ک ن، نازانن ئ و ی د یکن مانا ی زیاتری ه ی،

لښوای د یزانن (ه.س.پ).

لښرو د گډیندو ټولنیزو واک چارو بندو ماڼۍ کی زان نیی، که پراکتیکی زمانه وانی بڼو ببات... له پراکتیکو کومو پایو تیو کانشدا بندو ماڼۍ کی ها به؛ چی د کومین یان چی د کومین نیی. ټیتر بندو ټیو ټیو کاتو بندوای بندو ماڼۍ کی ها دا بگوت، که توانای وونکردنو ټو ټو ټو کومو پایو تیو کانی ها به. واک چارو فیتگنشتاین جگ له پراکتیک هیچی دیکۍ به پاساوه نانو ټو به مانا و کوم انی زمان ندریو، به ها مان شو شو بندو جگ له پراکتیک هیچی دیکۍ به پاساوه نانو ټو واک زموڼۍ کی ټکم که لښرو بندوای وونکردنو ټو کی گونجاو، بشو ژبانی کومو پایو تیو بونیاد بند، ندریو. به مانا یو ش ژبان پاساوی نیی.

که وات پراکتیک د کومو ټو دښروای پاساوه نانو ټو و مومستۍ کی دیاریکراو ټو یان عوایو نیی ټو کی تایبتمندو. بڼو پراکتیک سازش کی بندو وام له نوان بواړی کومو پایو تیو ها پیتسدا... لښرو پراکتیک بریتی له ټو گډیشتن له لښو کی ها مو کردار عوایو نیی کان به به ټو به به ره می پلانو کی بیرل کراوای پاساودار و مومستدار به، یان وردتر حیساباتی عوایو نیی به بکرت؛ به به ټو به له مومستۍ کی یو کگرتووی و له به یار کی هشارو سچاو بگرت؛ بڼو له کردارانن که له گډو دواختن و داهاتوودا دگونجن، به به ټو به به ره می پوښو یو، یان پلانو ک بن. لښرو ټو تکرندو ټو چی مکی جووه ریی بندوای ها لای بندو ټو تکرندو ټو ټو نتر پو لښرو و نرومی ټو رت د کسپی، که همیش له پراکتیز کومو پایو تیو کاند شکست د هاند.

هول 31/7/2025

عبدولموتیلب عبدو